

DOLNOŚLĄSKI ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

50-559 WROCŁAW ul. Puszczykowska 10

tel. 71 364-27-58 Fax. 71 3367289 e-mail: wroclaw@dzpk.pl

REGON 931106433 NIP 896-10-19-973

Opis projektu pt:

„Zachowanie wartości krajobrazowych i ekologicznych doliny nizinnej rzeki Szprotawa – użytek ekologiczny Przemkowskie Bagno - Przemkowski Park Krajobrazowy”

Na obszarze działania Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych we Wrocławiu, występuje większość form ochrony przyrody wyszczególnionych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r., o ochronie przyrody. (Dz. U. Nr. 92, poz. 880 z późn. zm.).

W latach 1999 – 2009 w ramach innowacyjnego, oryginalnego i wieloletniego programu realizowanego w zakresie czynnej ochrony przyrody i zrównoważonego rozwoju na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, a także użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” i Europejskiej Sieci Ekologicznej (OSO) NATURA 2000 „Stawy Przemkowskie” zrealizowano kompleksowe przedsięwzięcia - projekty, które wnoszą niezwykle istotne zmiany w działaniach na rzecz środowiska, a środki uzyskiwane w ramach programów rolnośrodowiskowych przeznacza się na prowadzenie bezpłatnej edukacji przyrodniczej dzieci i młodzieży Dolnego Śląska oraz czynną ochronę przyrody.

Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych we Wrocławiu, wprowadził innowacyjne, efektywne i kompleksowe rozwiązania w ochronie środowiska i krajobrazu, dzięki którym:

1. zachowano ostoje ptaków o randze europejskiej E052 (18 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi,
2. przebudowano system ogrzewania z tradycyjnego na ekologiczny (biomasa) w siedzibie DZPK i szkole wiejskiej w Wysokiej,
3. wprowadzono wieloletnie instrumenty aktywizacji, przeciwdziałające marginalizacji i peryferyzacji mniejszości etnicznej – Romów,
4. pozyskano biomasę do opalania kotłów c.o.,
5. zastosowano skuteczne zabezpieczenia przeciwpożarowe obszarów chronionych - podniesiono poziom wód gruntowych,
6. przebudowano tereny powojenne (poradzieckie) na łąki wilgotne na obszarze 500 ha,
7. zachowano użytkową funkcję obszaru chronionego - Poldery,
8. przywrócono łągowiska ptaków wodno-błotnych - usunięto budowle i zniwelowano ziemne budowle powojenne,
9. wyremontowano kładkę dydaktyczną – 850 mb,
10. zachowano zbiorowiska o nazwach: Molinion i Arrhenatherion elatioris,
11. przeciwdziałano sukcesji wierzby w ramach programów rolnośrodowiskowych wprowadzając wypas bydła, owiec i koni,
12. przywrócono użytkowanie łąkarsko-pastwiskowe dla zachowania otwartego terenu torfowiska niskiego - podniesiono bioróżnorodność obszaru.

Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych administruje dwunastoma Parkami Krajobrazowymi na terenie województwa dolnośląskiego, o łącznej powierzchni 225585,90 ha.

Przemkowski Park Krajobrazowy utworzono w 1997 roku, zajmuje powierzchnię 37 805 ha, w tym otulina 15 467 ha.

Położony jest w obrębie czterech mezoregionów geograficznych. Północna część Parku obejmuje fragment Równiny Szprotawskiej, centrum Parku leży w zachodniej części Wysoczyzny Lubińskiej (Wzgórza Chocianowskie), południowo-zachodnia część Parku leży na obszarze mezoregionu

Borów Dolnośląskich (Równina Nadbobrzańska), południowo-wschodnią część Parku stanowi fragment Równiny Legnickiej (Dolina Czarnej Wody).

Charakterystycznymi dla Parku formami krajobrazu staroglacjalnego zlodowacenia środkowopolskiego są terasy z wydmami, równiny i ostańce polodowcowe oraz dna dolin.

Charakterystycznymi cechami krajobrazu wschodniej części Borów Dolnośląskich są rozległe bory sosnowe, niewielkie lasy liściaste, stawy hodowlane oraz śródleśne torfowiska i wydmy śródlądowe.

Z tego względu obszar Parku charakteryzuje się wyspowym rozmieszczeniem różnych elementów florystycznych. Na terenach podmokłych i torfowiskach spotyka się gatunki subatlantyckie i kontynentalne. Występowanie roślin reprezentujących różne elementy geograficzne i ekologiczne decyduje o wielkim bogactwie miejscowej flory, licznych stanowiskach roślin ważnych z punktu widzenia ochrony przyrody.

Są to przede wszystkim gatunki ujęte w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin, zagrożone w skali regionu oraz będące pod częściową i całkowitą ochroną gatunkową. Gatunki cenne z punktu widzenia ochrony wartości przyrodniczych, reprezentują kilka grup geograficznych i ekologicznych m.in.:

- gatunki osiagające tu wschodnie granice swego występowania - rosiczka pośrednia,
- gatunki związane z efemerycznymi siedliskami zalewowymi, głównie pobrzeża stawów - nawodnik trójpręcikowy, namulnik brzegowy,
- gatunki torfowiskowe - rosiczka pośrednia, rosiczka okrągłolistna, przygiełka biała, borówka bagienna, żórawina drobnolistna,
- gatunki związane z łąkami zmiennowilgotnymi - goździk pyszny, paproć nasięźrzał pospolity, storczyk kukułka szerokolistna.

Świeże i suche bory sosnowe ograniczone są do wydm śródlądowych, które ze względu na swoje rozmiary można nazwać megawydmi. W drzewostanach dominuje sosna zwyczajna, z niewielkim udziałem brzozy brodawkowatej, dębu szypułkowego, a w miejscach wilgotnych - świerka pospolitego. W runie dominują dwa gatunki borówek - czernica i brusznica, a w niewielkich płatach borów bagiennych - borówka bagienna i lokalnie bardzo licznie występujące - bagno zwyczajne.

W borach sosnowych przechodzących w otwarte, suche wrzosowiska, rośnie jedna z najrzadszych roślin w Parku - widłak cyprysowy należący do roślin zarodnikowych.

Na wierzchowinach wydm, szczególnie na byłych poligonach wojskowych zachowały się ogromne wrzosowiska o pow. blisko 4000 ha, z dominującym wrzosem pospolitym.

Ostoją rzadkich i ginących roślin są torfowiska pośrednie, które powstały w międzywydmowych, bezodpływowych zagłębieniach terenu. We wnętrzu kompleksu borów na związłych gliniastych glebach zachowała się żyzna buczyna sudecka z drzewostanem bukowym liczącym 150 lat.

Lasy łęgowe najlepiej zachowały się przy zachodnim skraju Przemkowa. Rezerwat przyrody „Łęgi Źródłiskowe okolic Przemkowa” jest mozaiką grądów, łęgów i olsów, poprzecinanych meandrującymi potokami. W drzewostanie spotykamy 250 letnie okazy dębu szypułkowego, natomiast w runie cały zespół roślin żywnych lasów liściastych z elementem flory górskiej - bodziszkiem żałobnym i wiązem górkim. Większość lasów doliny rzeki Szprotawa i Czarnej Wody została przekształcona na pastwiska i łąki. Do dziś zachowało się 1700 ha podmokłych łąk, które objęto ochroną jako użytek ekologiczny „Przemkowskie Bagno”.

Od 1950 roku na tym terenie „gospodaruje” przyroda, mimo że do 1992 roku był tu lotniczy poligon wojsk sowieckich. Najbardziej bagienna część doliny rzeki Szprotawa, została przekształcona około 1880 roku w stawy hodowlane. Obszar ten, mimo, że powstał w wyniku działalności człowieka, florystycznie nawiązuje do eutroficznych zbiorników pochodzenia naturalnego.

Jednak ze względu na prowadzoną gospodarkę (chów i hodowla ryb) roślinność jest utrzymywana w jednakowym stadium rozwoju, dlatego też niektóre gatunki osiagają duże

zagęszczenia np.: rzęsa drobna, spirodela wielokorzeniowa, jeżogłówka gałęziasta, rdestnice, żabiściak pływający oraz pałka wąskolistna.

Rozległe zwarte kompleksy borowe pozbawione osad ludzkich, stanowią ostoję wielu rzadkich gatunków zwierząt – orła bielika, bociana czarnego, kani czarnej i rudej oraz sóweczki i włośchatki. Na uwagę zasługuje występowanie węża - gniewosza, okazałego motyla - żeglarka i chrząszcza - jelonka rogacza.

Gatunkiem charakterystycznym borów i wrzosowisk graniczących z terenami podmokłymi jest cietrzew. Dla zachowania populacji cietrzewia, od wielu lat w PPK prowadzone są działania polegające na usuwaniu z wrzosowisk siewek sosny i brzozy, wykaszaniu wrzosu i odbudowy małych oczek wodnych. Działania te sprzyjają też innym mieszkańcom tych terenów, np.: świergotek polny, skowronek borowy, lelek i dudek. Różnorodność siedlisk wykorzystaty także nietoperze - nocek duży, mopek, nocek Bechsteina, zasiedlając bunkry poradzieckie, które zostały przystosowane przez DPK Wrocław na zimowiska. W żyznych lasach liściastych gniazdują: orzeł bielik, muchotłówka mała, gołąb siniak, dzięcioł zielonosiwy i średni. W rezerwacie „Buczyna Piotrowicka” występuje jeden z rzadszych na niżu Polski, gatunek z rodziny pilchowatych – popielica.

Jednak największa różnorodność gatunków zwierząt wiąże się z podmokłymi łąkami użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” i stawami hodowlanymi w rezerwacie „Stawy Przemkowskie”. Różnorodność gatunków oraz liczebność ptaków jest na stawach hodowlanych niejednokrotnie wyższa niż na zbiornikach naturalnych. Stwierdzono występowanie 220 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych. Na uwagę zasługuje kolonia czapli siwej zlokalizowana w trzcinowiskach, kolonia kormorana czarnego oraz cztery gatunki lęgowe perkozów. Prowadzenie ekstensywnej gospodarki rybackiej na stawach hodowlanych, sprzyja także zwiększaniu się populacji wydry i bobra.

Rozległe łąki, szuwały trzcinowo - turzycowe oraz zarośla wierzbowe na użytku ekologicznym „Przemkowskie Bagno” - to jedna z największych na Dolnym Śląsku ostoi żurawia, derkacza, świerszczaka, świergotka łąkowego oraz wąsatki. Obszar ten zamieszkuje wiele gatunków ssaków, m.in.: jelen europejski, sarna, dzik, jenot, kuna leśna, tchórz i lis.

W celu ochrony ekosystemu podmokłego z ginącymi gatunkami ptaków wodno-błotnych oraz cennymi zbiorowiskami roślin, utworzono użytek ekologiczny „Przemkowskie Bagno”. Obszar ten do momentu wyprowadzenia wojsk rosyjskich, stanowił obszar niedostępnego poligonu wojskowego.

Mapy topograficzne pochodzące z roku 1824, przedstawiają ten obszar jako bogaty w liczne, drobne cieki wypływające z mokradeł do rzeki Szprotawa, która już wtedy była skanalizowana. Znaczna część mokradeł była użytkowana jako łąki i pastwiska, a w miejscach najbardziej podmokłych istniały rozległe kompleksy lasów lęgowych.

W 1880 roku w najbardziej podmokłej części doliny rzeki Szprotawa, powstał kompleks stawów hodowlanych o pow. ok. 200 ha.

Na początku XX w. bagna i łąki przemkowskie były jednym z najważniejszych miejsc lęgowych ptaków wodno-błotnych na Dolnym Śląsku. Wówczas licznie tu gniazdowały płaskonosy, cyranki, derkacze, kropiatki, kuliki wielkie, rycyki, krwawodzioby i kszyki, a także nieliczne bataliony i kulony.

Już w 1925 r. okolice Przemkowa były jedną z głównych ostoi żurawia. Dolina rzeki Szprotawa uległa silnym przekształceniom w wyniku budowy około 1930 r. systemu melioracyjnego, składającego się z kanałów irygacyjnych i odwadniających.

Torfowiska niskie zostały przekształcone w użytki zielone i grunty orne. Takie użytkowanie utrzymywało się do 1950 r., kiedy to powstał **poligon wojsk lotniczych tzw: Poligon Północny**.

W połowie lat 60-ch rozbudowano kompleks stawów hodowlanych do pow. 912 ha.

W 1984 r. stawy hodowlane zostały uznane za rezerwat ornitologiczny „Stawy Przemkowskie”.

Na przełomie lat 80/90 nastąpiło pogorszenie stosunków wodnych, poprzez wybudowanie nowego systemu melioracyjnego w dolinie rzeki Szprotawa, co spowodowało zubożenie

awifauny lęgowej o następujące gatunki: krwawodziób, kszyc, płaskonos i cyranka. Radykalnie zmniejszyła się liczba lęgowych rycyków, a od 1993 r. nie stwierdzano lęgowego kulika wielkiego.

W 1992 r. jednostki Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej przekazały stronie Polskiej „Poligon Północny”, który obejmował obszar 3100 ha, położony na terenie byłych woj. legnickiego i zielonogórskiego.

W 1993 r. na tym obszarze, w części woj. legnickiego utworzono użytek ekologiczny „Przemkowskie Bagno”.

W 1997 r. utworzono Przemkowski Park Krajobrazowy, który swoim zasięgiem objął między innymi rezerwat przyrody i użytek ekologiczny.

W 2004 r. w/w obszary stały się częścią Europejskiej Sieci Ekologicznej - Obszar Specjalnej Ochrony PLB 020003 Natura 2000 „Stawy Przemkowskie”.

Z chwilą utworzenia PPK, na terenie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” przywrócono użytkowanie łąkowe i pastwiskowe. Przystąpiono do przywrócenia właściwej gospodarki wodnej, między innymi poprzez odbudowę i budowę zastawek piętrzących, celem spowolnienia spływu wód powierzchniowych.

Obecnie jest to jeden z największych na Dolnym Śląsku fragmentów nizinnej doliny rzecznej z dobrze zachowanymi terenami podmokłymi i bagiennymi, na których prowadzone są programy rolnośrodowiskowe, edukacyjne, ochrony siedlisk i gatunków, w tym szczególnie ptaków wodnoblotnych.

Wszystkie realizowane na tym obszarze projekty mają na celu zintegrowanie polityki rolnej z polityką ochrony środowiska przyrodniczo-krajobrazowego, rozpowszechnienie ich wśród zainteresowanych instytucji oraz lokalnych społeczności.

DZPK Wrocław, w 2008 roku wykonał między innymi, remont dróg gruntowych oraz nowe przyczółki na przepustach dróg gruntowych umożliwiając zachowanie optymalnego poziomu wód gruntowych oraz udrożniając przepływy wód powodziowych na Polderach.

Innowacyjność programów realizowanych przez Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych we Wrocławiu na rzecz ochrony środowiska i krajobrazu, polega między innymi na tym, iż do prac w zakresie czynnej ochrony włączane są grupy społeczne zagrożone marginalizacją, peryferyzacją, a w ostatnim czasie nietolerancją i dyskryminacją, znajdującą już konkretne wymiary w niektórych krajach Unii Europejskiej.

Od roku 2002 prowadzone jest między innymi: pozyskanie biomasy (siano, trzcina) z terenu użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”, jako jedno z rozwiązań ochrony cennych terenów podmokłych. Biomasa stanowi biopaliwo przyjazne dla środowiska. Zaniechanie wykaszania spowodowałoby utratę cennych walorów przyrodniczych terenów wodno-błotnych Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.

Wykonano nowe przepusty oraz zastawki piętrzące na Polderze nr: I – użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” w ramach realizacji projektu „Retencja nadmiaru wód powodziowych na użytku ekologicznym „Przemkowskie Bagno”.

Wybudowano kładkę dydaktyczną (850 m) na użytku ekologicznym „Przemkowskie Bagno”.

W 2003 roku wprowadzono na teren Polderu nr: II wypas koni celem powstrzymania sukcesji naturalnej i utrzymania otwartych terenów wodno – błotnych.

Usuwano zakrzaczenia wierzbowe z terenu Polderu nr: II, celem niedopuszczenia do sukcesji naturalnej, utrzymania otwartych terenów wodno-błotnych i przywrócenia zbiorowisk turzycowych.

W 2004 roku czynnie współpracowano przy projekcie badawczym – hydrologia użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”. Prowadzono na bieżąco pomiar (raz w tygodniu) poziomu wód gruntowych w zamontowanych piezometrach.

DZPK Wrocław od wielu lat współpracuje ze Stowarzyszeniem Romów w Przemkowie, dzięki czemu powiodła się realizacja projektu pt: „Wieloletnia aktywizacja zawodowa społeczności romskiej w ramach prac związanych z czynną ochroną obszaru Europejskiej Sieci Ekologicznej

Przedsięwzięcie realizowane z inicjatywy, przy pełnym zaangażowaniu i współpracy DZPK z organizacjami pozarządowymi: Stowarzyszeniem Romów w Przemkowie oraz Fundacją Wspomagania Wsi z siedzibą w Warszawie ul. Bellottiego 1, w okresie od 15.10.2005 do 31.03.2006 roku.

Projekt wypełnił wszystkie zakładane cele tj: połączenie prac gospodarczych z czynną ochroną przyrody na użytku ekologicznym „Przemkowskie Bagno”, gdzie przygotowane poldery nie spełniały do końca swojej roli przeciwpowodziowej oraz nie stwarzały korzystnych warunków siedliskowych dla utrzymania optymalnej populacji ptactwa wodno-błotnego.

Zrealizowanie tego projektu pozwoliło utrzymać i zwiększyć walory przyrodniczo-krajobrazowe (OSO) Natura 2000 „Stawy Przemkowskie”, jak również zwiększyć potencjalną możliwość czasowego zmagazynowania znacznej ilości wód powodziowych w dolinie rzeki Szprotawa, chroniąc tym samym przed wodami powodziowymi grunty wsi położonych powyżej miasta Przemków.

Realizacja projektu, polegała na systematycznym i sukcesywnym usuwaniu zakrzaczeń wierzbowych i brzozowych z przeznaczeniem na zaopatrzenie społeczności romskiej oraz najuboższych – pozbawionych jakichkolwiek środków do życia - w opał na okres zimowy, a także na potrzeby kotłowni na biomasę w siedzibie wnioskodawcy tj: DZPK O/Legnica – Piotrowice 89. Czas prowadzonej wycinki został ściśle określony przez DZPK Wrocław Oddział Legnica - Przemkowski Park Krajobrazowy i obejmował okres od 15.10.2005 roku do 31.03.2006 roku.

Poprzez usuwanie zakrzaczeń oraz trzcinowisk na obszarach ESE (OSO) NATURA 2000 „Stawy Przemkowskie” i jednocześnie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”, czyli w sposób zrównoważony wykorzystanie zasobów środowiskowych, wykonano działania:

1. chroniące różnorodność biologiczną w ekosystemach wodno – błotnych tj: czynna ochrona siedlisk i ochrona terenów podmokłych,
2. pozwalające na pozyskiwanie materii organicznej przeznaczonej na wytworzenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych – biomasa.

Działania podjęte w ramach projektu są wieloletnie, gdyż efekt przyrodniczy wymaga sukcesywnego utrzymania i powiększania populacji ptaków wodno-błotnych obszaru NATURA 2000 (OSO), a uzyskanie efektu społecznego wymaga sukcesywnej pracy, wznawianej corocznie dla uaktywnienia mniejszości etnicznej.

Ilość turystów odwiedzających ESE (OSO) NATURA 2000 – na obszarze użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” dzięki realizacji projektu uległa zwiększeniu o około 10 % w wyniku:

1. udrożnienia tj. większej przepustowości 850 metrowej kładki dydaktycznej – drewnianej, zamontowanej w poprzek pasa trzcinowisk. Kładka służy do obserwacji ptaków wodno-błotnych, prowadzenia zajęć z zakresu edukacji ekologicznej,,
2. odsłonięcia powierzchni nie dostępnej dla obserwacji ornitologicznych, itp.

Powyższy program umożliwił podjęcie kolejnych działań, mierzonych w kategorii nowoczesności, czy też oryginalności, a ukierunkowanych przez Wnioskodawcę na współpracę organizacji pozarządowej z: United Nations Development Programm GEF Smoll Grants Programme.

Komitet Sterujący Global Environment Facility/Small Grants Programme, który na posiedzeniu w dniu 15.11.2005 i po uwzględnieniu opinii członków KKS GEF/SGP postanowił skierować do realizacji projekt pt.: „Modernizacja systemu ogrzewania szkoły wiejskiej w Wysokiej z wykorzystaniem biomasy z terenów cennych przyrodniczo”

Współpracą na rzecz prowadzenia czynnej ochrony na występujących formach ochrony przyrody, **objęto użytk ekologiczny „Przemkowskie Bagno”** i jednocześnie obszar ESE (OSO) Natura 2000 „Stawy Przemkowskie”, w wyniku czego w 2005 roku wspólnie zrealizowano w/w program.

Zmiana systemu ogrzewania ściśle powiązana była z realizowanym celem prowadzonej edukacji ekologicznej, środowiskowej i krajoznawczej, czyli priorytetami zadań w zakresie ochrony środowiska.

Placówka oświatowa we wsi Wysoka przyjęła status „zielonej szkoły” umiejscowionej w terenie o wybitnych walorach przyrodniczo – krajobrazowych.

Modernizacja systemu ogrzewania obiektu, zmiana z tradycyjnego na system w pełni ekologiczny – wykorzystując do produkcji energii cieplnej niewykorzystywaną do tej pory biomasę, pozwoliła na pełne zaspokojenie potrzeb własnych, promocję wprowadzania podobnych alternatywnych źródeł ogrzewania w obiektach użyteczności publicznej oraz w prywatnych budynkach, tak miejskich jak i wiejskich. Zmiana systemu energetycznego ma bezpośredni wpływ na zmniejszenie emisji szkodliwych pyłów i gazów do atmosfery.

W okresie poprzedzającym współpracę z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ochrony przyrody, a jednocześnie wskazując na możliwości wykorzystania gospodarczego istniejących form ochrony przyrody, DZPK Wrocław zrealizował projekt pt:

„Modernizacja systemu energetycznego. Wykorzystując do spalania biopaliwa - jako opatu do produkcji energii cieplnej w lokalnych kotłowniach”

Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych Oddział Legnica – Piotrowice 89 ; 59 –170 Przemków (Przemkowski Park Krajobrazowy) na przełomie lat 1999/2000 zaadaptował na siedzibę administracyjno-edukacyjną obiekt byłej Szkoły Podstawowej we wsi Piotrowice. Zmiana obiektu podyktowana była rzetelnym i prawidłowym wykonywaniem obowiązków statutowych w zakresie ochrony szczególnie cennych terenów przyrodniczych, jak również w celu prowadzenia edukacji ekologicznej, środowiskowej i krajoznawczej, czyli priorytetowych zadań w zakresie ochrony środowiska.

Zajęcia prowadzone w siedzibie PPK stanowią alternatywę, a niejednokrotnie jedyną możliwość łączenia wiedzy teoretycznej z praktyczną.

Modernizacja systemu ogrzewania obiektu - zmiana z tradycyjnego na system w pełni ekologiczny – wykorzystując do produkcji energii cieplnej - niewykorzystywaną do tej pory biomasę, pozwoliło na pełne zaspokojenie potrzeb własnych

Dużą grupę uczestników zajęć edukacyjnych stanowią dzieci, młodzież, dorośli oraz członkowie samorządów gminnych, którzy poprzez udział w imprezach turystycznych, seminariach, konkursach i warsztatach są bezpośrednio zainteresowani wdrażaniem alternatywnych źródeł energii w swoich miejscach zamieszkania.

Innowacyjność przedsięwzięcia jest oparta o nowoczesne rozwiązania techniczne i technologiczne, dzięki czemu zyskało poparcie Europejskiego Centrum Energii Odnawialnej – Instytut Budownictwa i Elektryfikacji Rolnictwa w Warszawie.

Natomiast analizę techniczno – ekonomiczną stanu energetycznego wykonał Instytut Ekologiczny w Warszawie. Powyższe instytucje jednoznacznie zagwarantowały nowoczesność rozwiązań technicznych i technologicznych.

Innowacyjność w/w przedsięwzięć wynika z możliwości i rzeczywistego wykorzystania gospodarczego zasobów form ochrony przyrody na zasadach zrównoważonego rozwoju, wykorzystania tych możliwości dla aktywizacji zawodowej lokalnych społeczności, co w zderzeniu z problematyką mniejszości narodowych i etnicznych oraz okolicznościami mającymi miejsce w wielu krajach europejskich - nabiera ogromnego znaczenia w kształtowaniu autentycznego obrazu – współdziałania dla zachowania właściwych stosunków międzyludzkich.

Przedsięwzięcia podlegające przedmiotowej ocenie, można określić jako prekursorskie o czym świadczy fakty zamieszczona informacji w opracowaniu pt: „Studium przestrzennych uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej w województwie dolnośląskim” zatwierdzonym uchwałą Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 31.08.2010 roku, gdzie przedstawiono informację, iż w powiecie polkowickim nadal z odnawialnych źródeł energii (biomasa) korzystają wyłącznie dwa podmioty: Szkoła Podstawowa we wsi Wysoka (kocioł o mocy 100 kW) i

Projekt pt: „Przywrócenie bioróżnorodności na obszarze Przemkowskiego Parku Krajobrazowego w części użytku ekologicznego Przemkowskie Bagno – Polder I i Polder II”

Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych od wielu lat prowadzi działania mające na celu utrzymanie i podniesienie bioróżnorodności na zarządzanym terenie.

W wyniku działania automatycznej stacji pomp odwadniającej część Bagien Przemkowskich, następowała utrata znacznych zasobów wody podziemnej z mokradeł. Wodę przetrzucano do rzeki Szprotawa i wykorzystywano do zasilania stawów hodowlanych – zarządzanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa. W efekcie następowało przesuszenie i eutrofizacja mokradeł. Powstrzymano te niekorzystne rozwiązanie hydrotechniczne, poprzez udroźnienie i wzmocnienie dwoma przyczółkami przepustu w obrębie Polderu nr I i II.

Niewielką część powierzchni Bagien Przemkowskich wciąż pokrywają mezotroficzne zbiorowiska łąk trzęślicowych (*Molinion*), obfitujące w populacje rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, jak np. goździk pyszny *Dianthus superbus*. Ten fragment mokradeł uniknął przekształcenia w wysoko produktywne użytki zielone, gdyż przez ponad 30 lat był wykorzystywany przez wojska radzieckie jako poligon bombowy.

W centralnej i wschodniej części Bagien Przemkowskich, odwadnianych silnie przez głębokie kanały melioracyjne, poziom wody może obniżyć się w lecie do ponad 1 m poniżej poziomu terenu. Północne łąki torfowe są zagrożone zarastaniem przez wierzby. Jedną z metod utrzymania powierzchni otwartych jest stosowany obecnie wypas, między innymi owiec wrzosówek

Zakładany efekt ekologiczny i rzeczowy został w pełni osiągnięty poprzez:

1. zachowanie i przywrócenie siedlisk ptaków wodno-błotnych oraz biotopów charakterystycznych i stanowiących podstawę dla objęcia obszaru przyrodniczego szczególną ochroną prawną,
2. właściwe wilgotnienie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”,
3. uniemożliwienie niekontrolowanego zatapiania powierzchni Polderu II w okresie lęgowym ptaków wodno-błotnych,
4. wypełnienie obowiązujących standardów zabezpieczeń przeciwpożarowych obszarów chronionych, dzięki podniesienie poziomu wód gruntowych.

Przedsięwzięcie stanowi dopełnienie przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowania i ochrony zasobów wodnych – krajobrazu doliny rzecznej.

Efekt ekologiczny w pełni osiągnięty, gdyż przedsięwzięcie umożliwiło odzyskanie kolejnych obszarów do pozyskiwania biomasy z użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”.

Projekt kolejny pt: „Przerzut wody z przepompowni Ostaszów na terenie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” – Polder I.

Miejsce przedsięwzięcia zlokalizowane przy użytku ekologicznym „Przemkowskie Bagno”, który był w trakcie przystosowania do odbioru wód powodziowych z rzeki Szprotawa. Przygotowywany Polder I, o pow. 130 ha i Polder II o pow. ponad 500 ha. Polder I jest w stanie przyjąć ok. 1 mln m³ wód powodziowych, a Polder II po wykonaniu niezbędnych prac ok. 2 mln m³ wód.

Poldery nie spełniały swojej roli przeciwpowodziowej, gdyż brakowało rurociągu przetrzucającego wody powodziowe z rzeki Szprotawa i zlewni Kanału Północnego.

Zrealizowanie tego projektu pozwoliło utrzymać wysokie walory przyrodnicze obszaru, jak również przyjąć znaczną ilość wód powodziowych z rzeki Szprotawa, tym samym chronić przed powodzią grunty wsi Buczyzna, Radwanice, Krępa, Ostaszów.

Realizacja tego zadania pozwoliła także spłaszczyć falę powodziową na rzece Szprotawa, co ma kapitalne znaczenia dla ochrony przeciwpowodziowej miasta Szprotawy.

Rurociąg połączył istniejącą przepompownię Ostaszów, zlokalizowaną na prawym brzegu rzeki Szprotawa 22+450, przy drodze gminnej prowadzącej do użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” łączącej Przemków z Gaworzycami.

W celu stworzenia możliwości kierowania wody na Polder I i II, wykonano w istniejącym korycie żelbetowym zastawki z zamknięciami szandorowymi.

Maksymalne piętrzenie wód na odpływie wynosi ok. 70 cm co pozwoliło uzyskać wydajność rurociągu ok. 0,57 m³ /s. Woda z kanału kierowana jest rurociągiem zrzutowym o przekroju kołowym długości 29 m, wykonanym z kręgów żelbetowych średnicy 600 mm.

W ramach aktywnego zachęcenia społeczeństwa do udziału w procesach podejmowania decyzji, zawarto między innymi:

1. W sierpniu 2007 roku, bezterminowe porozumienie z Polskim Związkiem Łowieckim - Koło Łowieckie „Jaźwiec”, którego przedmiotem było i nadal jest utrzymanie wysokich walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszarów Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru objętego Europejską Siecią Ekologiczną NATURA 2000 - OSO „Stawy Przemkowskie”.
2. W sierpniu 2007 roku zawarto bezterminowe porozumienie z Nadleśnictwem Przemków, którego przedmiotem było i jest utrzymanie wysokich walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszarów leśnych Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów objętych Europejską Siecią Ekologiczną NATURA 2000.
3. W marcu 2007 roku zawarto porozumienie o współpracy z Gospodarstwem Rolnym „CEBER” s.c. Ceber - Kotla, celem realizacji czynnej ochrony użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” położonego, zgodnie z art. 48 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.04.2004 r. (Dz. U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.). Strony porozumienia zobowiązały się do sporządzenia umowy w sprawie przedmiotu porozumienia, współpracy i dokonywania uzgodnień w zakresie uzyskiwanych efektów utrzymania fitocenozy łąk zmiennowilgotnych obszaru użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagna” – Polder nr: I, II, III, oraz działań związanych z czynną ochroną tego obszaru. Zakres współpracy pomiędzy stronami porozumienia, określał Protokół Uzgodnień dotyczący udostępnienia gruntu, celem prowadzenia wypasu i wykaszania trwałych użytków zielonych na obszarze użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” – Polder nr: I, II i III z dnia 15 marca 2007 roku.

Przedmiotowe porozumienia oraz inna działalność DZPK w zakresie wykorzystania źródeł energii odnawialnej i związanych z tym zakresem zabiegów czynnej ochrony - zaowocowały konkretnymi przedsięwzięciami, z których najważniejszymi są: zapobieżenie niekorzystnej sukcesji na trzcinowiskach i łąkach, co stanowi część programów realizowanych na tym obszarze chronionym. Cel ten został osiągnięty poprzez pozyskiwanie traw i innych roślin naczyniowych przez DZPK. Ponadto, pozyskiwanie trzciny stało się elementem eliminacji zagrożeń, tj: zabezpieczenia terenu użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” przed rozprzestrzenianiem się ognia i pożarów. Miejsca wykoszonych trzcinowisk, spełniają funkcję pasów przeciwpożarowych. W wyniku porozumienia z Gospodarstwem Rolnym „CEBER” s.c. Ceber podpisano umowę na prowadzenie wypasu i wykaszanie trwałych użytków zielonych na terenie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” – Polder nr: I, II i III . Przedmiot umowy obejmował coroczny wypas i okresowe wykaszanie trwałych użytków zielonych użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” w obrębie Polderu Nr: I, II i III . Przedmiotowe działania należy zdecydowanie zakwalifikować do przedsięwzięć o ogromnym znaczeniu dla zachowania i poprawy środowiska naturalnego, ale także dbających o życie i bezpieczeństwo mieszkańców, poprzez między innymi eliminację zagrożeń pożarowych.

Realizacja przedsięwzięć, które łączą na jednej płaszczyźnie: ochronę środowiska, działania gospodarcze w obszarach chronionych, wykorzystanie źródeł energii odnawialnej, aktywizacji zawodowej oraz edukacji i współpracy ze społeczeństwem – stanowi praktyczny i rzeczywisty obraz kształtowania zrównoważonego rozwoju Dolnego Śląska.

Nowoczesna edukacja - dla zrównoważonego rozwoju, kształtuje pozytywne zachowania zarówno indywidualne jak i grupowe, ale także służy aktywizacji słabszych grup społecznych, integracji mniejszości etnicznych oraz przeciwstawia się marginalizacji i peryferyzacji mniejszości narodowych i etnicznych.

Przedsięwzięcia podjęte przez DZPK Wrocław wyprzedzają występujące zachowania nietolerancji przy równoczesnej aktywizacji lokalnych społeczności

Niniejsze programy należy traktować w wymiarze uznaniowym – bardzo wysokiej kultury i etyki ekologicznej na rzecz środowiska, które zamieszkiwane jest przecież przez określone – charakterystyczne dla regionu – społeczeństwo, różniące się mentalnością, kulturą, tożsamością, pochodzeniem, czy statusem społeczno-gospodarczym.

DZPK Wrocław, począwszy od 15 maja 1999 roku, przede wszystkim prowadzi działalność w zakresie czynnej ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

Edukację przyrodniczą realizuje w formie corocznych i całorocznych programów pt: „Całoroczna edukacja ekologiczna i krajoznawcza prowadzona przez Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych”

Zadania edukacyjne realizowane są na terenie 12 parków krajobrazowych Dolnego Śląska.

Środki finansowe na realizację projektów edukacyjnych pochodzą w części z dotacji (środki zewnętrzne) i w części ze środków własnych od 40 do 49 % wysokości zadania. Źródłem środków własnych jest uzyskiwane wsparcie finansowe w ramach realizowanych programów rolnośrodowiskowych na terenie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno”.

Występuje w tym przypadku rzeczywiście nowoczesne rozwiązanie, polegające na zespoleniu działań gospodarczych prowadzonych na obszarach chronionych z edukacją przyrodniczą.

W tak szerokim zakresie prowadzone zajęcia edukacyjne pozwalają zagwarantować poznanie środowisk przyrodniczych i krajobrazowych, charakterystycznych dla specyfiki dwunastu parków krajobrazowych Dolnego Śląska.

Różnorodność zajęć edukacyjnych prowadzonych w formie zajęć terenowych, laboratoryjnych, seminaryjnych, plenerów artystycznych oraz zajęć w pracowni komputerowej, stworzyło ogromne możliwości poznania środowiska przyrodniczego Dolnego Śląska. Całoroczna edukacja przyrodnicza ma szczególny charakter, ponieważ prowadzone są zintegrowane zajęcia tj: zajęcia edukacyjne połączone z możliwością noclegu dzieci w ośrodku edukacyjnym CEEiK „Salamandra” w Myśliborzu i Piotrowicach – PPK.

W celu efektywnego wykonywania zadań w ramach programu rolnośrodowiskowego, DZPK Wrocław w 2009 roku przystąpił do nowoczesnego programu polegającego na usprawnieniu prac w zakresie czynnej ochrony przy jednoczesnym wykorzystaniu pozyskiwanej biomasy jako źródła energii odnawialnej poprzez „Zakup maszyn rolniczych do wykaszania użytków ekologicznych” Projekt realizowany w ramach programu RPO WD „Przywrócenie obszarów zdegradowanych (powojkowych) na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego na cele przyrodnicze i działalność proekologiczną” na lata 2007-2013.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu samorządu Województwa Dolnośląskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007- 2013. Priorytet 4 „Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne”, Działanie 4.5 „Rekultywacja obszarów zdegradowanych”.

Nazwa projektu: „Przywrócenie obszarów zdegradowanych (powojkowych) na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego na cele przyrodnicze i działalność proekologiczną”.

W ramach niniejszego projektu przystąpiono do gruntownego remontu poradzieckich bunkrów na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, będących największym udokumentowanym zimowiskiem nietoperzy na obszarze Borów Dolnośląskich.

Zestawienie zakupionych maszyn rolniczych:

1. Ciągnik rolniczy NEW HOLLAND T7530 ; Nr rej: DW 7613. Wartość środka trwałego, 360000,00 zł.
2. Ładowarka NEW HOLLAND W50 Widłowa. Nr Nadwozia N86901443. Wartość środka trwałego, 180 000,01 zł.
3. Kosiarka rotacyjna MEWA 2,1 m (bębnowa). Wartość środka trwałego, 15 000,00 zł.
4. Kosiarka ALKA XL 3,0. Wartość środka trwałego, 34 500,00 zł.
5. Prasa rolująca NEW HOLLAND BR 6080. Wartość środka trwałego, 81 000,00 zł.
6. Wózek samozaladowczy do bel T150/1. Wartość środka trwałego, 50 500,00 zł.
7. Przyczepa rolnicza T009/1 Wartość środka trwałego: 41697,00 zł
8. Kosiarka czołowa GXF3205P Wartość: 96286,00 zł

W/w maszyny pracują już na terenie użytku ekologicznego „Przemkowskie Bagno” realizując zakres prac objęty programem rolnośrodowiskowy, w ramach którego wnioskodawca uzyskuje wsparcie finansowe. Dopłaty bezpośrednie kierowane są w całości na działalność statutową jednostki i bezpłatną edukację przyrodniczą dzieci i młodzieży Dolnego Śląska.

Składający wniosek konkursowy:
/Piotr Śnigucki/